

Nasilje se djeci uvlači pod kožu kao virus autodestrukcije

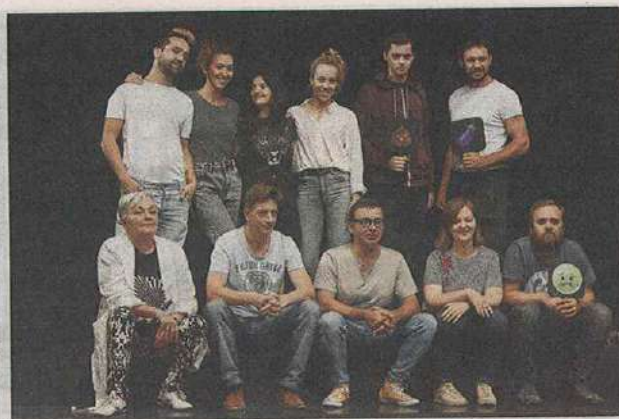
Razgovarala: **BRANIMIRA LAZARIN**

Fotografirala: **SANDRA ŠIMUNOVIĆ/PIXSELL**

U ovoj predstavi šestero glumaca igra 30 uloga. Igra je dinamična, brza, zgodna. Ali na kraju skužiš: neko je dijete primorano promijeniti školu, neko tuku roditelji, psihički problemi eskaliraju. Uvlači se tjeskoba..., kaže Dolenčić

Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba jedina je ustanova ovog tipa, ne samo u Hrvatskoj nego i u ovom dijelu Europe. Nasilno ponašanje među djecom (bullying) u najužem je fokusu rada ove institucije, kao što je vršnjačko nasilje u najdaljem fokusu cijelog odgojno-obrazovnog procesa u ovoj zemlji.

Nastavak na sljedećoj stranici

Rad na predstavi 'mentorirali' su nekadašnji štíćenici Poliklinike, stariji tinejdžeri, koji vlastitim iskustvom, pogotovo kreativno, žele pomoći onima kojima slična pomoć treba

To su standardi domaćeg društva, koje "ekstremne" slučajeve nebrige, zanemarivanja, nasilja među djecom u obitelji i/ili školama rješava u pravilu prema uhodanom principu medijske skandalizacije i/ili penalizacije slučaja pod reflektorom privremene javne pažnje. Ono što je izvan radara ne postoji.

U priručniku Poliklinike za zaštitu djece, koju vodi Gordana Buljan Flander, što je namijenjen odraslima u odgojno obrazovnom procesu, stoji porazna statistika za koju niste raspoloženi ako vam vječito nedostaje "samo lijepih vijesti i događaja". Statistika što udara u meki trbuh hrvatske svakodnevce dokazuje da je već u prve četiri godine rada ove poliklinike (a to je otpočeta 2000-ih) u obradi bilo više od 4000 djece i njihovih obitelji. Od toga je bilo 8% djece koja su doživjela vršnjačko nasilje i trebala im je stručna pomoć. **Nažalost, ali logično**, od početka rada Poliklinike za zaštitu djece postotak djece s traumama vršnjačkog nasilja eksponencijalno raste. Posebno je problematično školsko vršnjačko nasilje, a prema istraživanju koje je Poliklinika provela 2003. godine u 25 osnovnih škola među đacima od četvrtog do osmog razreda u 13 gradova Hrvatske, ispada da se 6% djece osjeća loše u školi, a čak 20% ni dobro li loše. Otprilike svako četvrto dijete ili 27% ispitanih učenika doživljava barem jedan od oblika nasilja u školi svakodnevno. Pri tome su 19% djece pasivne žrtve (samo doživljavaju nasilje) a 8% su "provokativne žrtve" (doživljavaju nasilje ali ga i čine).

Istraživanje je pokazalo i da je 8% djece svakodnevno nasilno prema drugoj djeci, a sama ne doživljavaju nasilje, pri čemu se ukupno 16% djece svakodnevno ponaša nasilno prema drugoj djeci. Postoji, prema istraživanju, značajna povezanost između počinjenog i doživljenog nasilja. Djeca koja češće doživljavaju nasilje, češće su i sama nasilna prema drugoj djeci. U globaliziranom svijetu situacija, naravno, nije drugačija - što se ne isplati

dalje istraživati. U hrvatskom školskom kalendaru, naravno, postoji Dan borbe protiv vršnjačkog nasilja, a običaj je da se taj dan odijevaju ružičaste majice. To je valjda metaforički doseg razine brige dječjeg odrastanja. A za razliku od školske metafore, u kreativnom i "anti-protokolarnom" smislu vrijedi obratiti pažnju na konkretniju stvar, onu kojoj je Priručnik Poliklinike za zaštitu djece poslužio kao ozbiljnija lektira. Zagrebačko Gradsko kazalište Žar ptica, mali ali značajan teatar doslovno na rubu grada, pokušava promijeniti uobičajeni smjer kazališne lektire.

Ondje se 27. rujna priprema premijera predstave "Ako kažeš, gotov si!" u režiji Krešimira Dolenčića, prema tekstu Dine Vukelić i na temelju preliminarnog rada psihologa i kazališne ekipe. Tekst Dine Vukelić koncipiran je kao spoj četiri priče što obrađuju konkretne slučajeve iz Poliklinike, a rad na predstavi "mentorirali" su nekadašnji štíćenici Poliklinike, stariji tinejdžeri, koji vlastitim iskustvom na svaki, pogotovo na kreativan način, žele pomoći onima kojima slična pomoć treba.

"Nikad ne biste rekli da su ti pametni, simpatični i izuzetno komunikativni

Teatar se rijetko, općenito, obraća tinejdžerima, jer je to najteži zadatak. Sad, eto, pokušavamo pokrenuti 'kotač dobrih promjena'

mladi ljudi u životu morali proći traume koje je prouzročilo nasilje među njihovim vršnjacima. U tome i jest stvar: susret s njima vas na neki način porazi, ali i podsjeti na neku vrstu poniznosti koju gubimo u svakodnevnom životu. Dragocjeni ljudi prečesto propadaju pred našim očima jer naprosto nemamo antene da ih shvatimo", kaže redatelj Krešimir Dolenčić s kojim razgovaramo nakon probe predstave.

Sunčano popodne, kazalište je sablasno prazno, a trenutak ranije odjekivalo je igrom šestoro glumaca koji su mrtvohladno, prigodnom tinejdžerskom porugom izabirali razrednu "Miss ružnoće". Muzička podloga tom ornatusu poruga, ona iz Hitchcockova "Psiha", savršeno je podcrtala dublju notu užasa koji odjednom "radi": u iskustvu nam je odnekud poznata. Dolenčić minimalno redateljski intervenira, glumci su toliko angažirani oko intonacija replika, da prelazi rampu gledateljskog interesa.

Nema mnogo predstava, niti toliko tema za teatarsku obradu, koje vas tako ubojito, nakon par prizora, mogu "prebaciti" u problem dijagnostike svakodnevnog nasilja koje se djeci uvlači pod kožu kao virus, otpočeta socijalizacije u obrazovnim institucijama.

"Možete li zamisliti, 18.000 djece je prošlo kroz ovu polikliniku! Morate, znači, doći do ruba da biste nekome priznali i tražili pomoć. Ogroman broj. OK, ne možemo reći da se o vršnjačkom nasilju ne razgovara, nije riječ o prešućivanom problemu. Ali pitanje metode? Što i kako? U ovoj predstavi ne igramo se nikakvih proroka, ne bismo bili ni bahati niti pretenciozni. Ali postoje granice pred kojima ustuknemo, kao ljudi: pred tom bezgraničnom atrakcijom slika, ekrana. Sa svih ekrana loše vijesti, nepoštenje, prevare, smicalice, distorzija svega. Otac sam troje djece, a odgojiti ih da im takve atrakcije naprosto nisu važne - to je naš najveći zadatak", kaže Dolenčić pedagoški suptilno iako je jasno da nove generacije doista žive

Ovom se predstavom, osim toga, moj teatar izravno uključio u inicijativu #Spasi me, koja, kao što je poznato, traži nultu stopu tolerancije za nasilje u obitelji, kaže Prenkaj

“paralelnu stvarnost”: virtualni svijet ravnopravan je svakodnevnom socijalnom. Kad bi to bio sukob dobra i zla, bilo bi jednostavno. A moralizacija “matore generacije”, to je tek vrlo loše...

“Naravno, teško možemo reći što je tu dobro a što doista loše. A postoji i znanstveno objašnjenje, koje možda olakšava ovaj međugeneracijski jaz. Posljednji put su se u čovječanstvu stvari promijenile u doba Gutenberga kad se drugačije otvorio perceptivni sistem jer je znanje postalo

dostupno i moguće. U suvremeno vrijeme se ponovno mijenjaju neuronske veze s novim načinom percepcije stvarnosti - od materijalne do virtualne. Je li to nužno dobro ili nije, nemam pojma, ne pripadam toj novoj generaciji. Ali uz znanstvene činjenice raste naša odgovornost prilagodbe novim generacijama, što znači da nikome nije lako”, veli Dolenčić.

“Hoće reći: globalna perspektiva uvijek ukazuje na praksu”, smije se Amanda Prenkaj, glumica Teatra “Žar ptica”, naj-

prepoznatljivije lice tog kazališta. Prenkaj igra u ovoj predstavi, a veteranka je dječjih predstava kao forme, jer je u “Žar ptici” još od 2009. godine.

“U razgovoru sa psihologinjom što je bila naša priprema za predstavu, pokušali smo shvatiti stručnu kategorizaciju nasilja među djecom da bismo ju delikatno znali prenijeti u igru. I moram reći da me je pomalo strah da doista pogodim pravu razinu ‘igre’ i kreativnog pristupa problemu. Krhak je to teren. Prvi put radimo ovakav tip predstave koja je po svemu angažirana. Osjetljiva tema kojom se, zapravo, uopće ne bavimo. A čitav odgojno- obrazovni krug je zahvaćen klimom prešućivanog nasilja među djecom: od vrtića nadalje. Nitko, zapravo, ne želi tu vrstu odgovornosti. Teatar se rijetko, općenito, obraća tinejdžerima, jer je to najteži zadatak. Sada, eto, pokušavam pokrenuti ‘kotač dobrih promjena’ obraćajući se ne samo djeci, nego roditeljima, odgojiteljima, nastavnicima”, kaže Amanda Prenkaj koja u vrtiću vlastitog djeteta primjećuje razlike u pristupu. Rodne razlike, primjerice, zbog kojih je i u ovoj predstavi “tako normalno” da se odabire “Miss ružnoće”. Stereotipi patrijarhata u kojemu živimo i radimo glavni su okidač razolikih aspekata nasilja još u vrtiću, ne treba nam znanstvena potvrda da se oko toga složimo.

“Da”, nastavlja Prenkaj, “kazalište možda jest skromno mjesto gdje se pokušava unijeti osjećaj dobroga u drugačijosti. Ali već u kvartovskom parku demantira vas situacija po kojoj je djevojčica ‘tako slatkaa’ kad napravi neku glupost, a dječaku se automatizmom prilazi ‘malo grublje’. A možda sam, kao dugogodišnja glumica dječjeg teatra posebno senzibilizirana na takve situacije...” smije se. A kad smo već kod “obrtnja stereotipa” radi emancipacije slobode u drukčijosti u teatru, kako to prolazi kod dječje publike?

“Hm, djeca ne volje takva ‘muljanja’. Igramo li se stereotipima u nekoj ironičnoj maniri, odmah prokuže. Ne sviđa im se, to kod njih ne prolazi. Poruka mora biti jasna, iskrena i otvorena ili do njih uopće ne dopire. Želite li uopće komunicirati s djecom, morate biti čisti i posve otvoreni. Djeca su najoštrija publika. Ovom se predstavom, osim toga, moj teatar izravno uključio u inicijativu #Spasi me, koja, kao što je poznato, traži nultu stopu tolerancije za nasilje u obitelji. I iskreno, teško mi je predvidjeti reakciju djece, tinejdžera od 10 do 14 godina, kojima je u prvom redu namijenjena predstava. To je rizik, ali i uzbuđenje za nas glumce”, razmišlja Amanda Prenkaj.

Nastavak na sljedećoj stranici

“A ono što djeca rade, pa to nije palo s Marsa”, nastavlja Dolenčić. “Obitelj, škola, prijatelji, ulica: sve znamo, svatko iz svoga iskustva. A realitet suvremene hrvatske ‘Škole za život’ vidjeli smo kako funkcionira prije tjedan dana: nema savjetnika za nastavu za djecu kojima je potreban poseban odgojno obrazovni pristup.

Drugačija djeca, ona koja nisu ‘normalna’ po standardima prosječnosti, ostala su plaćući na stepenicama na prvi dan škole. O čemu da onda govorimo, o kakvoj emancipaciji drugačijosti? U Hrvatskoj, osim toga, živimo

Amanda Prenkaj, Filip Vidović, Justina Vojaković Fingler, Zoran Pribičević i Ante Krstulović u predstavi 'Tonkica Palonkica Frrr', jednom od mnogih hitova Žar ptice

izazovete veselje, a ne obavezu, odlaska u kazalište, teško je pitanje. Jedno od ključnih u kulturnoj politici svake ozbiljne zemlje”, kaže Dolenčić. Retirirali smo u nesrazmjeru “običnog” teatra i virtualne stvarnosti u kojoj (su) odrastaju današnji tinejdžeri. Sudar svjetova starih i novih formi?

“Dobro, ali kazalište ipak ima kvalitetu koja je neprocjenjiva. Kazalište može jedino ono što može čovjek. Ni manje ni više, a to je puno. Kazalište se može protegnuti onoliko, koliko se može protegnuti ljudska misao: a to je već jako dalek put. Možda jesam kratko-

NINA DURIČEVIĆ/PIXSELL

u okruženju koje voli autodekoraciju. Koje se voli dičiti svojom tradicionalnom kulturom, nekakvim kulturnim baštinjenim dostignućima i iznimnim ljudima, a zapravo ne daje pišljiva boba za kulturu kao javnu potrebu, namijenjenu svim građanima ove zemlje. Umoran sam kad ovo ponavljam, ali ako je kultura kod nas još u nježnoj fazi nadgradnje, kao dekoracija nečijem slobodnom vremenu, što možemo očekivati od vlastite djece, koja su naša najvažnija publika? U Hrvatskoj na kulturne priredbe, recimo to tako točno a ne ironično, odlazi svega 10% stanovništva, dok je u Sloveniji taj postotak ohrabrujući sa, ne prevelikih 27% stanovništva. Kako da kod djece

Naše društvo voli se dičiti svojom tradicionalnom kulturom, dostignućima i iznimnim ljudima, a zapravo ne daje pišljiva boba za kulturu kao javnu potrebu

ročni pesimist, ali dugoročno mislim optimizam. Živi čovjek je igra. U kazalištu provedeš sate da bi u jednoj, dvije rečenice sazeo problem i pri tome točno pogodio žicu u djetetu, da ga potakneš.

Da misli, sudjeluje u svijetu. Razmišljanje o toj jednoj rečenici koja će okupiti čitav teatar u suigri: e pa to je neprocjenjivo. U ovoj predstavi šestoro glumaca igra 30 uloga. Igra je dinamična, brza, zgodna. Ali na kraju skužiš: neko je dijete primorano promijeniti školu, neko tuku roditelji, psihički problemi eskaliraju. Uvlači se tjeskoba. A kad zavoni alarm da moraš otići kod Gordane Buljan Flander, svima nam je jako loše”, zaključuje Krešimir Dolenčić.